

فهرست

۶	پیشگفتار.....
۹	نشانه‌ها.....
۱۷	اصطلاحات.....
۱۹	دستگاه شور.....
۵۵	آواز ابوعطا.....
۶۹	آواز بیات ترک.....
۸۶	آواز افشاری.....
۹۵	آواز دشتی.....
۱۰۶	آواز بیات کُرد (کُرد بیات).....
۱۲۰	دستگاه سه‌گاه.....
۱۴۴	دستگاه چهارگاه.....
۱۸۳	دستگاه ماهور.....
۲۲۲	دستگاه همایون.....
۲۵۵	آواز بیات اصفهان.....
۲۶۷	دستگاه نوا.....
۲۸۹	دستگاه راست پنجگاه.....
۳۱۵	ضمیمه‌ها.....

به نام ایزد یکتا

این مجموعه بازنویسی آثار شنیداری آموزش ردیف به روایت نورعلی برومند است که در اصل برای ساز تار (که با انگشت گذاری روی سیم به صدا در می آید) تدوین شده و این ساز در مقایسه با ساز قانون (که با زدن زخمه روی سیم و بدون انگشت گذاری روی سیم به صدا در می آید) از لحاظ امکانات و گستردگی تکنیک های مضرابی و اجرایی، شیوهی مضراب نوازی و مضراب گذاری، علائم و نشانه های نت نگاری و ... متفاوت است.

با توجه به سبک فعلی قانون نوازی در ایران، تدوین و تنظیم و نشر این مجموعه به صورت نوشتاری و صوتی یا این هدف انجام گرفته که در درجهی اول تکنیک های متداول قانون نوازی، و در مرحلهی بعد اصالت آهنگین و ظرافت های موسیقی ایرانی در آن حفظ شده باشد.

برای فراگیری موسیقی دستگامی ایران تنها یاد گرفتن این ردیف کافی نیست و هنرجویان برای کسب مهارت بیشتر در اجرای تکنیک های ساز قانون لازم است تمام ردیف های چپ کوک و راست کوک را زیر نظر استاد بیاموزند تا با چگونگی تغییر گام های مختلف در این ساز و همچنین گستره ی صوتی خوانندگان (زن و مرد) در ردیف آوازی آشنا شوند زیرا آواز یکی از ارکان جدایی ناپذیر موسیقی ایرانی است.

دلایل تنظیم این ردیف برای ساز قانون

- یکی از ردیف های معتبر و تثبیت شده در موسیقی کلاسیک ایران است.

- برای اکثر سازها تنظیم و بازنویسی شده است.

- موجود نبودن ردیفی مکتوب و نیز تکمیل یک متد آموزشی برای تدریس ساز قانون از دوره ی ابتدایی تا دوره ی عالی.

اهداف کلی آموزش ردیف روی ساز قانون

- تسلط بر ردیف موسیقی کلاسیک ایران و شناخت نت های شاهد، ایست، متغیر و خاتمه در گوشه های هر دستگاه و آواز.

- کسب مهارت در اجرای ردیف در مقام های مختلف و مرکب نوازی (با استفاده از تغییر و تنظیم پرده گردان ها) و استفاده از وسعت کامل ساز قانون و افزایش توانایی نوازنده.

- آشنایی با تکنیک های اجرایی ردیف و شناخت جمله بندی ها و انگاره های ملودیک و ریتمیک بر روی ساز قانون.

- فراگیری تجزیه و تحلیل ردیف بر اساس عناصر تماتیک.

- پردازش فکری نوازنده با استفاده از عوامل بسط و گسترش جمله ها و آشنا کردن او با ظرفیت بیان جمله ها.

ویژگی هایی که ساز قانون را از دیگر سازها متمایز می کند

- داشتن پوست که رنگ صدای کاملاً شرقی به این ساز می دهد و آن را از سازهای مشابه، مانند زیترا، سیترا، هارپه لیتا و ... متمایز می کند.

- داشتن ابزار تغییر کوک (پرده گردان ها*) که امکان مدولاسیون و آلتراسیون و اجرای گام ها از بیست و چهار ربع پرده را در این ساز فراهم می کند.

- تک پوزیسیون بودن این ساز سبب می شود همه ی اصوات، پشت سر هم و در یک ردیف قرار گیرند و مانند ستور نیازی به تغییر پوزیسیون در اجرای نغمه ها نباشد.

* مراجعه کنید به کتاب اول آموزش ساز قانون، تألیف ملیحه سعیدی.

دستگاه شور «سل»

شور یکی از هفت دستگاه موسیقی بازمانده از دوران قاجار است. در این مجموعه دستگاه شور به نام نت شاهد و ایست درآمدهای خود نامیده، و بر اساس ردیف حاضر بررسی می‌شود.

پنجه‌شعری (درآمد دوم): در فضای درآمد اول دستگاه شور است و به نام نت شاهد و ایست خود نامیده شده است. **کرشمه (درآمد سوم):** از قالب‌های ریتمیک در محدوده‌ی دانگ درآمد. درجه‌ی پنجم ربع پرده پایین آمده است. **انگاره‌ای موزون و ریتمیک** است که ساختار آن براساس اوزان عروضی بحر مُجْتَث است. این انگاره قابلیت اجرا در **گوشه‌های دستگاه‌ها و آوازهای موسیقی ایرانی** را دارد. کرشمه در ردیف کلاسیک موسیقی ایران در دو شکل **اجرا می‌شود:**

۱. «بحر مُجْتَثٌ مَثْمَنٌ مَخِيون» برابر با تکرار چهار مرتبه «مفاعِلن فعلاتن»:

در آن نفس که بمیرم در آرزوی تو باشم بدان امید دهم جان که خاک کوی تو باشم

۲. در اوزان بحر «مجتث مثنی مخبون محذوف» و بر وزن «مفاعِلن فعلاتن مفاعِلن فعِلن» است. به این نوع کرشمه **(دُم‌بریده) گویند.**

نرفت تا تو برفتی خیالت از نظرم برفت در همه عالم به بی‌دلی خیرم

رَهَاب یا رُهَاب (درآمد چهارم): گوشه‌ی رهاب یا رهاوی در دانگ درآمد است. درجه‌ی پنجم ربع پرده پایین آمده است.

اوج (درآمد پنجم): اوج در واقع درآمدی است برای انتقال به مقام شور چهارم بالاتر (شور «دو»). از این به بعد درجه‌ی پنجم شور ربع پرده پایین‌تر صدا می‌دهد و کوک منطبق بر شور «دو» است مگر آنکه به ندرت فرود به اصل مقام (سل) در نظر باشد.

شاهد این گوشه درجه‌ی چهارم و ایست آن درجه‌ی اول شور «سل» است. درجه‌ی پنجم ربع پرده پایین آمده است.

مُلا نیازی (درآمد ششم): مُلا نیازی هم گفته شده.

شاهد: درجه‌ی سوم.

ایست: درجه‌ی اول.

در گردش ملودی درجه‌ی پنجم ربع پرده پایین آمده است.

نغمه‌ی اول: در این روایت.

شاهد: درجه‌ی چهارم.

ایست: درجه‌ی اول.

درجه‌ی پنجم ربع پرده پایین آمده است.

نغمه‌ی دوم: رجوع شود به شرح نغمه‌ی اول.

زیرکش سلمک: این گوشه با استفاده‌ی الگوی ملودیک از فاصله‌ی پنجم مقام شور به صورت پایین رونده حرکت کرده و در نت پایه ایست می‌کند. درجه‌ی پنجم بین نت‌های کُرُن و بکار متغیر است.

۱ و ۲: در این روایت دو جمله (در ردیف‌های مرجع دیگر سه یا چهار جمله) از این گوشه آورده شده است.

آواز ابوعطا «دو»

از آوازهای دستگاه شور، و محور ملودی آن درجه‌ی چهارم دستگاه شور است.

رامکلی: گوشه‌ای است با گردش ملودی خاص در فضای درآمد. این گوشه از استاد کمانچه، حسین خان اسماعیل نقل شده است.

درآمد

شاهد: درجه‌ی چهارم دستگاه شور.

ایست: درجه‌ی اول شور.

سبخی

گردش در فضای دانگ درآمد.

مشخصه‌ی گوشه‌ی سبخی، ملودی مخصوص آن است.

حجاز

شاهد: درجه‌ی پنجم شور.

ایست: درجه‌ی اول.

بسته‌نگار: در این اجرا در گوشه‌ی حجاز آمده است که در ریتم آزاد و یا با سرعت‌های مختلف قابل اجراست. تکرار انگاره‌ی اول در فواصل بالاتر و پایین‌تر.

يقولونه: این گوشه فقط در این ردیف روایت شده است.

شاهد و ایست: درجه‌ی پنجم شور.

چهارپاره (چهارباغ): این گوشه در ریتم مقید و ریتم آزاد رایج است و دارای بحر عروض «کامل مثنیٰ سالم» است که هر مصراع آن چهار متفاعلن دارد.

شاهد: درجه‌ی پنجم شور.

ایست: درجه‌ی اول شور.

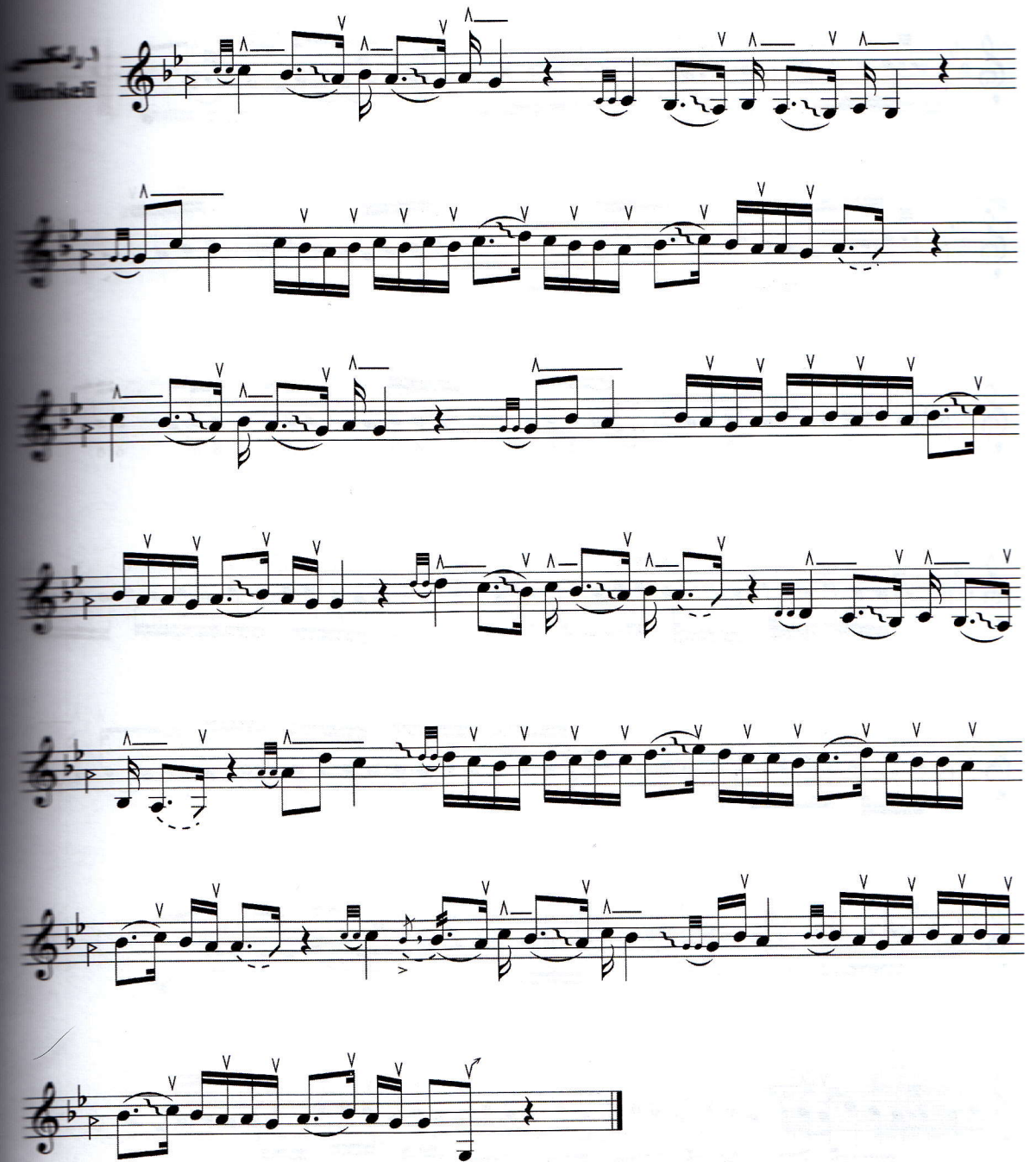
گبری: مشخصه‌ی گوشه‌ی گبری، گردش ملودی مخصوص آن است.

شاهد: درجه‌ی پنجم شور.

ایست: درجه‌ی اول شور.

Shiraz-Beethoven.ir

درآمد
Darâmâd

۲. درآمد
Darâmâd

